

Asia: VN/2575/2021

Luonnos hallituksen esitykseksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain, terveydenhuoltolain sekä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Vastaajataho:

Kunta

Kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyön varmistaminen

1a) Hyvinvointialueen olisi esityksen mukaan yhdessä alueensa kuntien kanssa muodostettava *alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä*. Onko ehdotus mielestänne tarkoituksenmukainen kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyön varmistamiseksi?

Huomioitanne [Kyllä. Koko alueen käytäntöjen yhtenäistämiseen sekä toiminnan kehittämiseen tarvitaan yhteistyöryhmää. Yhteinen ymmärräys asiasta ja sen vaikutuksista on keskeistä varmistaa yhteistyöllä ja asioiden yhteisellä valmistelulla.]

1b) Millä taholla tulisi käsityksenne mukaan olla vastuu alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmän muodostamisesta?

Hyvinvointialueella

2) Kunnan tai useamman kunnan yhdessä tulisi laatia opiskeluhuollon toteuttamiseksi *kunnan opiskeluhuoltosuunnitelma*, joka liitettäisiin lastensuojelulain (417/2007) 12 §:n mukaiseen kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Onko esitys mielestänne tarkoituksenmukainen?

Kyllä [Kyllä, yhdessä laadittu suunnitelma tukee moniammatillista yhteistyötä. Suunnitelma voisi kuitenkin olla kunnan sijasta koulutuksen järjestäjäkohtainen. Koulutuksen järjestäjä voi olla kunnan sijasta esimerkiksi kuntayhtymä. Tällöin olisi luontevaa, että koulutuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhuoltosuunnitelman valmistelu ja tarvittaessa tarkistaminen kuuluisi nykyisen Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 14 § 1 momentissa säädetyn koulutuksen järjestäjän monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmän tehtäväksi. Olisi myös hyvä eritellä, mitä tämän opiskeluhuoltosuunnitelman tulee sisältää.]

3) Hyvinvointialueella tulisi olla *alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma*. Se valmisteltaisiin alueellisessa opiskeluhoollon yhteistyöryhmässä ja hyväksyttäisiin hyvinvointialueen aluevaltuustossa. Alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma liitettäisiin lastensuojelulain 12 §:ssä tarkoitettuun alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Huomioitanne esityksestä?

Alueellinen suunnitelma olisi konkreettisempi kuin hyvinvointisuunnitelma. Suunnitelmassa on tärkeä huomioida eri alueiden erityistarpeet.

4) Mikäli esitys ei mielestänne riittävästi huomioi erilaisia opetuksen ja koulutuksen järjestäjiä, kuten esimerkiksi ne, jotka toimivat useamman kunnan alueella tai yksityiset koulutuksen järjestäjät, millä tavoin muuttaisitte esitystä?

-

5) Hyvinvointialue järjestää opiskeluhooltopalvelut 1.1.2023 alkaen. Näettekö, että opetuksen tai koulutuksen järjestäjällä on yhdessä hyvinvointialueen kanssa edellytykset huolehtia oppilas- ja opiskelijahuoltolain 9 §:n mukaisesti siitä, että opiskeluhoollosta muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus?

Huomioitanne [Opiskeluhooltopalvelut ovat lähipalveluja, joiden saavutettavuus ja saatavuus oikeaan aikaan oikeille henkilöille on keskeistä.]

Opiskeluhoollon yksilökohtaisen työn kirjaaminen, rekisterinpito ja tietosuoja

6) Esityksessä täsmennetään opiskeluhoollon kirjaamiseen, rekisteröintiin ja tietojen salassapitoon liittyviä oppilas- ja opiskelijahuoltolain säännöksiä. Huomioitanne esityksestä?

Opiskeluhoollon työntekijöillä tulee olla pääsy lukemaan yksilökohtaisessa opiskeluhoollossa kirjattua opiskeluhooltokertomusta ollessaan jäsenenä kyseisessä monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Esimerkiksi jos koulutuksen järjestäjä ylläpitää sähköistä opiskeluhoollon rekisteriä (esim. opiskeluhooltokertomukset kirjataan Wilma-järjestelmään), on myös opiskeluhoollon työntekijöillä oltava pääsy kyseiseen rekisteriin.

7) Miten arvioisitte esitysluonnosta tietosuojasääntelyn näkökulmasta?

Vrt. edellä.

8) Opiskeluhoollon siirtyessä hyvinvointialueelle tulee myös opiskeluhoollon psykologien ja kuraattorien kirjaamat asiakastiedot tallentaa valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin eli Kanta-palveluihin. Kanta-palveluihin liittymisen määräaajoista säädetään laissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä. Psykologien tietojen tallentaminen tulisi aloittaa heti hyvinvointialueiden aloittaessa. Sosiaalihuollon ja kuraattorien liittymisvelvoitteen määräaika on 1.9.2024. Arvioitko tarvittavien muutosten olevan mahdollisia näiden määräaikojen puitteissa?

Muita huomioitane [Yhteinen asiakastietojen kirjaaminen ja liittäminen Kanta-palveluihin voisi parantaa tiedon välittymistä ajantasaisesti sos.terveydenhuollon henkilöiden välillä. Opiskeluhuollon asiakirjat tulisi erottaa siten, ettei niihin ole katseluoikeutta muilla terveydenhuollon ja sosiaalihuollon ammattihenkilöillä ilman asiakkaan tai hänen huoltajansa suostumusta. Tiedonsiirto kouluille ja kunnan palveluksessa oleville olisi edelleen huomioitava "manuaalisesti".]

Muut huomiot esityksestä

9) Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 16 §:n mukaan oppilaitoksen työntekijän tulee olla yhteydessä opiskeluhuollon psykologiin tai kuraattoriin, jos oppilaitoksen tai opiskeluhuollon työntekijä arvioi opiskelijan tarvitsevan opiskeluhuollon psykologi- tai kuraattoripalveluja. Esityksessä ehdotetaan, että yhteydenotto opiskeluhoitopalveluihin koskisi psykologin ja kuraattorin palveluiden lisäksi myös koulu- ja opiskeluterveydenhuollon lääkärin ja terveydenhoitajan palveluja. Yhteydenotto tapahtuisi jatkossa yhteisymmärryksessä oppilaan tai opiskelijan kanssa. Huomioitane esityksestä?

Muutoksen voimaantulo vuoden 2022 alussa on liian aikaisin. Opettajien mahdollisuus konsultoida opiskeluhoitoa on jatkossakin turvattava ja selkeästi tiedotettava. Opettajat eivät saa jäädä opiskelijoiden hyvinvointia koskevien huolten kanssa aiempaa enemmän yksin. Mahdollista sekaannusta saattaa aiheuttaa myös, että oppimisen ja koulunkäynnin tukeen liittyvä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa tehtävä moniammatillinen yhteistyö ei kuulu yksilökohtaiseen oppilashuoltoon, eikä jatkossakaan edellytä oppilaan tai opiskelijan suostumusta. Esimerkiksi tehostettuun tai erityiseen tukeen siirtäminen tapahtuu moniammatillisena yhteistyönä siten että mukana on opiskeluhuollon ammattihenkilö, siten kuin Perusopetuslaissa on säädetty. Opiskeluhuollon palvelut ovat jo nykyisin vapaaehtoisia, eikä ketään voi pakottaa opiskeluhuollon palveluihin. Esitys saattaa vahvistaa opiskelijan osallisuutta häntä koskevien asioiden hoidossa, mutta voi myös lisätä opiskelijoiden välistä eriarvoisuutta palvelujen saannissa. He, joille palvelujärjestelmä on vieraampi tai luotto viranomaisiin syystä tai toisesta heikompi, ehkä useammin kieltäytyvät yhteydenotosta. Jää paljolti opettajan vastuulle "suostutella" oppilasta yhteydenottoon ja kertoa opiskeluhoitopalvelujen sisällöstä. Muutos saattaisi kuormittaa lastensuojelua, mikäli koululla aiempaa useammin nähtäisiin lastensuojeluilmoitus ainoaksi keinoksi saada yhteys palveluverkostoon oppilaan hyvinvointia koskevissa huolissa. Näemme ongelmalliseksi, miten arvioitaisiin nuoren oppilaan itsenäinen kyky päättää yhteydenotosta ja mikä olisi huoltajan asema asiaa päätettäessä. Mikäli konsultointi oppilaan nimellä ei ole mahdollista, tulee anonymi ja siten minnekään kirjaamatta jäävä konsultaatio lisääntymään. Hyvinvointialueen työnantajana tulee tällöin huomioida, että huomattavakin osa opiskeluhuollon työntekijöiden työajasta voi kulua työhön, josta ei jää kirjauksia.

10) Hyvinvointialue järjestää 1.1.2023 alkaen opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut, kouluterveydenhuollon sekä lukioden ja ammatillisen koulutuksen opiskeluterveydenhuollon. Voimassa olevan oppilas- ja opiskelijahuoltolain 24 §:n mukaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ohjaa ja kehittää yhteistyössä Opetushallituksen kanssa edellä mainittuja palveluja. Esityksen mukaan Opetushallitus ja

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ohjaisivat ja kehittäisivät yhdessä yhteisöllistä opiskeluhoitoa ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella olisi päävastuu edellä mainittujen hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevien palvelujen ohjauksesta ja kehittämisestä. Pidätkö esityksen mukaista ohjaus- ja kehittämisvastuun muutosta tarkoituksenmukaisena vai tulisiko Opetushallituksen ohjaus- ja kehittämisrooli säilyttää nykyisellään?

Ei, ohjaus- ja kehittämisvastuut tulee säilyttää nykyisellään [Ei. Näemme Opetushallituksen ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen välisen yhteistyön tärkeänä, mutta Opetushallituksella tulee olla nykyisenlaisen vastuu suunniteltaessa opiskeluhoitoon psykologi- ja kuraattoripalveluja, johtuen palvelujen luonteesta oppimista ja koulunkäyntiä sekä oppilaitosyhteisöjen hyvinvointia tukevana.]

11) Mahdolliset muut huomionne esitysluonnoksesta?

Ennaltaehkäisevään ja yhteisölliseen työhön tarvitaan mahdollisuus toimia jatkossakin oppilaitoskohtaisten tarpeiden ja kunkin ammattilaisen asiantuntijuuden kautta, jolloin päästään oikeasti vaikuttamaan lasten ja nuorten hyvinvointiin arjessa. Ennaltaehkäisevässä työssä täytyy tuntea hyvin oppilaitosympäristö ja sen henkilöstö, on päästävä osallistumaan esimerkiksi ryhmäyttäisiin, jotta voidaan vaikuttaa oppilaitoksen toimintakulttuuriin ja isompiin usein rakenteellisiin ongelmiin kuten koulukiusaamiseen. Huolenamme on, että jos hyvinvointialueella on järjestämisvastuu, tunteeko se riittävästi, mitä opiskeluhoito ja yhteisöllinen työ edellyttää. Ennaltaehkäisevä työn onnistumiseen vaikuttaa olennaisesti se, miten työ on organisoitu, mitä työn kriteerejä määritellään ja miten työtä johdetaan. Olemme esimerkiksi huomanneet, että kouluterveydenhuoltopalvelujen siirryttyä Kymenlaakson sosiaali- ja terveystieteiden kuntayhtymä Kymsojen järjestämiseksi on työnantaja nykyisin runsaasti rajannut terveydenhoitajien osallistumista koulun yhteisölliseen työhön.

Koski-Lukkari Liisa

Haminan kaupunki - Liisa Koski-Lukkari, Haminan kaupungin kasvatus- ja koulutuspalvelut, muutosjohtaja ja Tiina Palmola, Haminan kaupungin varhaiskasvatuksen päällikkö